

Врз основа на член 71 став 8 од Законот за заштита на културното наследство („Службен весник на Република Македонија” бр. 20/04), министерот за култура донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА СОДРЖИНАТА И МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА ИЗРАБОТКА НА ЗАШТИТНО - КОН- ЗЕРВАТОРСКИТЕ ОСНОВИ ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

I - ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишува содржината и методологијата за изработка на заштитно-конзерваторските основи за културното наследство (во натамошниот текст: основи).

Член 2

Основите, како документациона основа за третманот на недвижното културно наследство (во натамошниот текст: споменичко наследство) во просторните и урбанистичките планови, според видот на планот за кој се однесуваат, можат да бидат:

1. Основи за подрачјето на опфат на Просторниот план на Република Македонија;
2. Основи за подрачјето на опфат на просторен план за регион;
3. Основи за подрачјето на опфат на просторен план за подрачје од посебен интерес за Републиката;
4. Основи за подрачјето на опфат на генерален урбанистички план;
5. Основи за подрачјето на опфат на детален урбанистички план;
6. Основи за подрачјето на опфат на урбанистички план за село;
7. Основи за подрачјето на опфат на урбанистички план вон населено место.

II - СОДРЖИНА НА ОСНОВИТЕ

Член 3

Основите од член 2 на овој правилник, без оглед на нивниот вид, се состојат од:

1. Текстуален приказ;
2. Графички приказ;
3. Документарен приказ.

Приказите од став 1 на овој член претставуваат меѓусебно усогласени целини и взаемно се надополнуваат.

Член 4

Текстуалниот приказ на основите ги содржи следните поглавја:

1. Правна и програмска заснованост на основите;
2. Идентификација на подрачјето на опфатот на основите;
3. Актуелни планови за подрачјето на опфатот;
4. Инвентаризација;
5. Оценка на состојбата;
6. Мерки за заштита;
7. Спроведување на основите.

Член 5

Поглавјето за правната и програмската заснованост во смисла на член 4 точка 1 на овој правилник содржи:

1. Основни податоци за позитивните прописи и нивните одредби што се однесуваат на подготвувањето на самите основи, планот за кој се однесуваат и интегрираната заштита на културното наследство;

2. Основни определби за интегрираната заштита од Националната стратегија за заштита и користење на културното наследство и од други стратешки документи;

3. Основни податоци за програмите со кои е предвидено подготвувањето на основите и планот за кој тие се однесуваат.

Член 6

Поглавјето за идентификација на подрачјето на опфат во смисла на член 4 точка 2 на овој правилник содржи:

1. Опис на границите на подрачјето на опфатот;

2. Вкупна површина на подрачјето на опфатот;

3. Други релевантни податоци за идентификација, особено: општини, катастарски општини и населени места или нивни делови што спаѓаат во подрачјето на опфатот, во зависност од видот на основите.

Член 7

Поглавјето за актуелните планови во смисла на член 4 точка 3 на овој правилник содржи:

1. Податоци за видот, називот, доносителот, времето на донесување, влегувањето во сила, рокот на важење и други слични податоци за важечките просторни и урбанистички планови, вклучувајќи ги нивните измени и дополнувања, и тоа:

- за планот од ист ранг;

- за планот, односно плановите од повисок ранг;

- за планот, односно плановите од понизок ранг.

2. Општ приказ на планските решенија во врска со споменичкото наследство, одделно за секој план, редоследно според видот односно рангот на планот;

3. Оценка на имплементираноста на планските решенија и нивниот одраз врз споменичкото наследство, со посебен акцент на евентуално спорните плански решенија во плановите од ист или понизок ранг од планот што треба да се подготвува.

Член 8

Поглавјето за инвентаризацијата во смисла на член 4 точка 4 на овој правилник содржи:

1. Инвентар на заштитени недвижни добра;

2. Инвентар на незаштитени недвижни добра што заслужуваат да бидат ставени под заштита.

Инвентарите од став 1 на овој член содржат:

1. Кај основите за просторните планови: збирни податоци по видови добра, особено: бројност, лоцираност, хронолошка и стилска припадност, површина, состојба, намена и други податоци за добрата на подрачјето на опфатот;

2. Кај основите за генералните урбанистички планови: прегледи со основни податоци за идентификација на добрата и нивните контактни зони, особено: назив, локација, време на настанување, вредности и значење, граници, површина, состојба, намена и други податоци;

3. Кај основите за деталните урбанистички планови и за урбанистичките планови за село и вон населено место: детални податоци за секое добро одделно, особено: назив, локација, адреса, катастарска парцела, опис на содржините, граници, контактни зони, површина на доброто и на контактните зони, односно вкупна површина на заштитеното подрачје, автор, време на настанување, стилски карактеристики, конструктивен систем и употребе-

ни материјали, претходни градежни, ликовни или други конзерваторски интервенции, поранешна и сегашна намена, состојба односно степен на зачуваност, вид на сопственоста и други слични податоци што придонесуваат за подобра идентификација на добрата.

Член 9

Поглавјето за оценка на состојбата во смисла на член 4 точка 5 на овој правилник содржи:

1. Анализа на просторниот развој;
2. Анализа на постојната состојба;
3. Анализа на развојните потреби, потенцијали и можности;
4. Проценка на влијанијата.

Анализата од став 1 точка 1 на овој член содржи:

1. Кај основите за просторните планови: приказ на историскиот развој на просторот, со посебен акцент на настанувањето и развојот на населбите и другите позначајни споменички целини, културни предели и споменици, односот кон нив во различни временски периоди, поврзаноста со соседните и други агломерации и нивно влијание врз развојот и промените во просторот и споменичкото наследство, како и други податоци од значење за планирањето и уредувањето на просторот што ги детерминираат местото, улогата и значењето на споменичкото наследство во минатото и сегашноста;

2. Кај основите за генералните урбанистички планови: приказ на историскиот развој на градот и неговата околина, со посебен акцент на урбаните модели и нивната трансформација низ времињата, морфолошката организација на градот во различни фази од неговиот развој, релациите со соседните и други агломерации и нивното влијание врз развојот на градот, идентификација на градскиот простор и неговите димензии, вклучувајќи ги фортификациите, главните пристапи, инфраструктурата и урбаната опрема, клучните закономерности односно тенденции во историскиот развој на градот и други аспекти што придонесуваат за правилно и целосно разбирање на историската димензија на развојот на градот и неговата околина;

3. Кај основите за деталните урбанистички планови и за урбанистичките планови за село: детален приказ на историскиот развој на градот односно селото во целина и неговата околина, урбаниот развој на историското јадро, историските фази на градење на позначајните градби во градот односно селото и нивната околина, релациите со одделни центри на влијание во поблиското или подалечното окружување и други аспекти што придонесуваат за правилно и целосно разбирање на историскиот развој на подрачјето на опфатот;

4. Кај основите за урбанистичките планови во населено место: детален приказ на историскиот развој на изолираните градби, целини и предели, нивните релации со поблиските и подалечните населби и влијанијата врз таа основа, како и други аспекти што придонесуваат за правилно и целосно разбирање на историскиот развој на подрачјето на опфатот.

Анализата од став 1 точка 2 на овој член содржи:

1. Кај сите видови основи: приказ на фактичката и правната состојба на споменичкото наследство, степенот на неговата зачуваност односно оштетеност, причините за пропаѓањето, претходни конзерваторски интервенции, оспособеност за ефективно користење, пристапни патишта и состојба на другата инфраструктура во заштитените подрачја, надлежни субјекти за заштита и за управување со споменичкото наследство, како и други податоци покрај оние од точка 2 и 3 на овој став;

2. Кај основите за генералните урбанистички планови, покрај приказите од точка 1 на овој став, уште и: хронолошки, културолошки, естетски, архитектонски, типолошки, морфолошки, функционални и други анализи за градот, неговите визури, релациите со пределот односно околината, корелацијата меѓу историското јадро и новите населби и друго;

3. Кај основите за деталните урбанистички планови и за урбанистичките планови за село и вон населено место, покрај приказите од точка 1 на овој став, уште и: детални анализи за сите релевантни аспекти на уредувањето на просторот, особено историско-уметнички анализи, анализи на структуралните карактеристики на историското јадро (типолошка анализа на урбаната матрица, поединечните градби, градежните парцели, блоковите и отворените простори, анализа на силуети, ритам, доминанти и колорит, композициски анализи), архитектонско - технички анализи (катност, тип на кров и вид на кровен покривач, конструктивен систем, градежен материјал, ритам на отвори и карактеристични елементи на фасади), функционални анализи (поранешна и сегашна намена на заштитените објекти, целини и неизградени површини), социо-економски, демографски, имотно-правни и други детални анализи за споменичкото наследство, вклучувајќи ги контактните зони, отворените јавни и приватни простори и зелените површини на подрачјето на опфатот.

Анализата од став 1 точка 3 на овој член содржи согледувања што се поврзани со привлечноста, ревитализацијата, оспособеноста и користењето на споменичкото наследство како фактор на одржливиот развој, особено од аспект на културниот туризам, станбената политика и деловниот простор, негувањето на традициите и старите занаети, едукацијата и слично.

Проценката од став 1 точка 4 на овој член содржи согледувања за можните негативни влијанија врз споменичкото наследство во процесот на планирањето и уредувањето на просторот, особено ако последиците се манифестираат како притисок од урбанизација, напуштање, дислокација, промена на конструкција и изглед или кој било друг вид нарушување на интегритетот на заштитените добра, односно подрачја.

Анализата од став 1 точка 1 на овој член не се изготвува во случај кога на подрачјето на опфатот се наоѓа единствено археолошка населба или друг вид археолошко наоѓалиште.

Член 10

Поглавјето за мерките за заштита во смисла на член 4 точка 6 на овој правилник содржи:

1. Валоризација;
2. Категоризација;
3. Ревалоризација;
4. Режим на заштита;
5. Посебни мерки на заштита.

Валоризацијата од став 1 точка 1 на овој член содржи согледување за неопходноста од воспоставување заштита врз незаштитените недвижни добра и за нивниот иден заштитен статус, односно дали треба да добијат статус на:

1. Културно наследство;
2. Добро под привремена заштита; или
3. Резервирана археолошка зона.

Категоризацијата од став 1 точка 2 на овој член содржи осврт на категоризираниите добра и согледувања за неопходноста од категоризирање на добрата според нивното значење и степенот на загрозеност, односно нивно утврдување како:

1. Културно наследство од исклучително значење;
2. Културно наследство од големо значење;
3. Значајно културно наследство;
4. Културно наследство во опасност;
5. Незагрозено културно наследство.

Ревалоризацијата од став 1 точка 3 на овој член содржи согледувања за неопходноста од редефинирање на вредностите, значењето, границите или режимот на заштита на спо-

меничкото наследство, било од аспект на проширување односно зајакнување на заштитата било од аспект на намалување односно стеснување или престанок на заштитата.

Режимот на заштита од став 1 точка 4 на овој член содржи зони на заштита и стандард на дозволени интервенции односно дејствија што можат да се преземаат врз заштитените добра и во нивната блиска околина, изразен како:

1. Заштита од прв степен;
2. Заштита од втор степен;
3. Заштита од трет степен.

Посебните мерки на заштита од став 1 точка 5 на овој член содржат конзерваторски, правни, административни и други превентивни и корективни мерки, какви што се, особено: археолошкиот надзор, заштитните археолошки истражувања, конзерваторските истражувања, документирањето, изготвувањето на посебни студии, елаборати, програми и урбанистички проекти, подготвителните мерки за заштита во случај на вооружен судир и природни непогоди, мерките за заштита од последици од загадувањето, мерките за унапредување на квалитетот на животната средина во заштитените подрачја, враќањето во поранешната состојба, спасувањето, старателството, хипотеката, експропријацијата и други мерки согласно со закон.

Член 11

Поглавјето за спроведување на основите во смисла на член 4 точка 7 на овој правилник содржи:

1. Насоки за вградувањето на основите во текстуалниот приказ и графичките прикази на просторните планови, односно во текстуалниот приказ, графичките прикази и билансните показатели на урбанистичките планови;
2. Параметри за заштита на споменичкото наследство, изразени во форма на заштитно-конзерваторски услови.

Член 12

Графичкиот приказ на основите содржи картографски и други графички прикази на состојбите, констатациите и проекциите за заштита, содржани во текстуалниот приказ на основите, особено во поглед на:

1. Инвентарите од член 8 став 1 на овој правилник;
2. Анализите и проценката од член 9 став 1 на овој правилник;
3. Мерките за заштита од член 10 став 1 на овој правилник.

Графичкиот приказ кај основите за просторните планови, во смисла на став 1 на овој член содржи:

1. Кај основите за Просторниот план на Република Македонија: картографски прикази во размер 1:100.000;
2. Кај основите за просторен план на регион: картографски прикази во размер 1:50.000 или 1:25.000;
3. Кај основите за просторен план за подрачје од посебен интерес за Републиката: картографски прикази во размер 1:25.000 или 1:10.000 и графички прикази на геодетски подлоги во размер 1:5.000 или 1:2.500
4. Кај основите за генерален урбанистички план: графички прикази на геодетски подлоги во размер 1:10.000 (за град Скопје), односно 1:5.000 или 1:2.500 до 1:1.000 (за другите градови);
5. Кај основите за детален урбанистички план: графички прикази на геодетски подлоги во размер 1:2.500 или 1:1.000 до 1:500, како и архитектонски снимки (основи, силуети, фасади и слично) во размер 1:200 до 1:100;

6. Кај основите за урбанистички план за село: графички прикази на геодетски подлоги во размер 1:2.500 или 1:1.000, како и архитектонски снимки во размер 1:200 до 1:100;

7. Кај основите за урбанистички план вон населено место: картографски прикази во размер 1:25.000 или 1:10.000 и графички прикази на геодетски подлоги во размер 1:2.500 до 1:500.

Член 13

Графичките прикази од член 12 став 2 на овој правилник во горниот десен агол ги содржат следните податоци: вид на основите, подрачје на опфатот, населено место (за урбанистичките планови), плански период, содржина и број на приказите, легенда на ознаките.

Во долниот десен агол на графичките прикази од став 1 на овој член, во работниот штембил се содржани следните податоци: носител на изработка на основите, изработувачи, дата на изработката, технички број на основите и друго.

Член 14

Документарниот приказ на основите содржи дескриптивна, техничка и фото документација.

Дескриптивната документација од став 1 на овој член содржи особено: доказ за регистрација на носителот на изработката на основите, доказ за определување раководител и состав на стручниот тим за изработка на основите, изводи од позитивните прописи, програмите и правосилните актуелни планови, услови за планирање на просторот издадени од надлежниот орган, архивска граѓа, библиографија, список на изготвени студии, елаборати, програми, планови и проекти за споменичкото наследство на подрачјето на опфатот и друга соодветна документација.

Техничката документација содржи особено: стари карти, геодетски подлоги, архитектонски снимки, цртежи, скици, гравури и друга слична документација за споменичкото наследство на подрачјето на опфатот.

Фото-документацијата содржи особено: стари фотографии и снимки на сегашната состојба во колор, црно-бела или дигитална техника, вклучувајќи сателитски и аеро-снимки, што опфаќаат панорами, перспективи, силуети, визури, доминанти, екстериер и карактеристични детали на градбите во подрачјето на опфатот.

Секоја документарна единица од став 2, 3 и 4 на овој член содржи соодветна бројчена или друга ознака и легенда.

III - МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИЗРАБОТКА НА ОСНОВИТЕ

Член 15

Кон изработка на основите од член 2 на овој правилник се пристапува согласно со програмите за изработка на основите.

Кон изработка на основите за урбанистичките планови, со исклучок на основите за детален урбанистички план, се пристапува и по добивањето и согласно со издадените услови за планирање на просторот.

Условите за планирање на просторот од став 2 на овој член се обезбедуваат од носителот на планот за чии потреби се изработуваат основите.

Член 16

Изработката на основите започнува со формирање на мешовит стручен тим од страна на носителот на изработката на основите.

Стручниот тим работи согласно со актот за неговото формирање и оперативна програма за изработка на односните основи.

Со оперативната програма од став 2 на овој член се определуваат видот, обемот и динамиката на реализација на работите, особено во поглед на:

1. Прибирањето на постојната документација и податоци;
2. Вршењето на неопходните истражувачки работи;
3. Создавањето на новата документација.

Член 17

При изработката на основите се користат податоци од заштитните евиденции и Националниот регистар на културното наследство, како и расположивата документација за валоризација, ревалоризација, прогласување, номинација, археолошки и конзерваторски истражувања, непосредна заштита, управување и користење на заштитените добра и друга соодветна, постојна документација од областа на заштитата на споменичкото наследство.

Покрај податоците и документацијата од став 1 на овој член, при изработката на основите се користат и други соодветни податоци и документација од допирните области, особено од областа на просторното и урбанистичкото планирање, катастарот, статистиката, заштитата на животната средина и природата, туризмот, сообраќајот, експлоатацијата на минерални сировини, заштитата и спасувањето во случај на вооружен судир и природни непогоди, како и од други области што имаат допирни точки со интегрираната заштита на културното наследство.

Прибирањето на податоци и документација во смисла на став 1 и 2 на овој член се врши како почетна, подготвителна фаза на работа.

Член 18

При изработката на основите, по правило, се користат резултатите од претходни истражувачки работи.

По исклучок од став 1 на овој член, кога за тоа постојат оправдани причини, во функција на изработка на основите можат да се вршат нови, наменски истражувања, особено теренски, историско-библиографски, архивски, статистички, протектолошки и други неопходни истражувања.

Археолошки и други теренски истражувања во смисла на став 2 на овој член можат да се вршат само доколку расположивите податоци и документацијата од претходно извршените истражувања се недоволни или постојат други оправдани причини за тоа.

При истражувачките работи во смисла на став 2 и 3 на овој член предимство имаат прибирањето и обработката на податоците, како и создавањето соодветни видови нова документација, што се од значење за изработката на основите.

Член 19

При обработката и презентирањето на податоците од член 17 и 18 на овој правилник, во текстуалниот приказ на основите по правило се користат и табели, графикони, шеми и други облици на прегледно приопштување на обработените податоци.

Текстуалниот приказ на основите може да биде илустриран и со избор на соодветни фотографии, скици и цртежи поврзани со односната тематска единица.

Во случаите од став 1 и 2 на овој член, секој вид илустративен материјал има посебна нумерација и објаснување, односно назив или легенда, различни од оние во документарниот приказ на основите.

Член 20

За изработка на графичкиот приказ на основите се користат ажурирани топографски карти и геодетски подлоги што носителот на изработката на основите ги обезбедува од доносителот на планот за чии потреби се изработуваат основите.

Ако графичкиот приказ не може да биде направен на еден лист во соодветниот размер, пред самиот графички приказ во графичкиот дел на основите се става прегледен лист со нумерација на деловите што го сочинуваат односниот графички приказ.

Графичката обработка се врши со ознаки и симболи за графичка презентација на основите, и тоа според:

1. Основните ознаки и симболи во графичките прилози на урбанистичките планови, утврдени со прописите од областа на планирањето и уредувањето на просторот и

2. Посебните ознаки и симболи за графичка презентација на културното наследство, дадени во Прилог -1, кој е составен дел на овој правилник.

Член 21

Границите на подрачјето на опфатот, со исклучок на основите за Просторниот план на Република Македонија, како и границите на заштитените подрачја, вклучувајќи ги и границите на самите добра и границите на нивните контактни зони, во основите се наведуваат:

1. Во текстуалниот приказ на основите: описно, според страните на светот, правецот на протегање, познати репери и мери или други показатели за идентификација, доколку описот на границите не е даден во соодветен акт во смисла на став 2 и 3 на овој член.

2. Во графичкиот приказ на основите: со одделни ознаки и симболи во смисла на член 20 став 3 на овој правилник.

Ако описот на границите на подрачјето на опфатот е утврден со закон, план од повисок ранг, акт на доносителот на планот или на друг начин, во текстуалниот приказ на основите се наведува описот од соодветниот акт.

Ако описот на границите на заштитените добра и нивните контактни зони е утврден во актот за заштита, во текстуалниот приказ на основите се наведува описот од соодветниот акт за заштита.

Описот на границите на незаштитените добра, што заслужуваат да бидат ставени под заштита и како такви се предвидуваат во основите, вклучувајќи го и описот на границите на нивните потенцијални контактни зони, во текстуалниот приказ на основите се наведува во смисла на став 1 точка 1 на овој член, а во графичкиот приказ со посебни ознаки и симболи во смисла на член 20 став 3 точка 2 односно член 21 став 1 точка 2 на овој правилник.

Одредбата од став 4 на овој член се применува и во случај кога границите на заштитено добро и/или границите на неговите контактни зони не се утврдени со актот за заштита или нивниот опис во тој акт е нејасен или нецелосен.

Член 22

Податоците во врска со инвентаризацијата од член 8 на овој правилник, во текстуалниот приказ на основите се обработуваат и прикажуваат според припадноста на добрата по видови, групи, подгрупи и типови, со шифри и називи согласно со Националната класификација на културното наследство.

За класифицираните добра од став 1 на овој член се изработуваат соодветен вид и број на графички прикази, особено:

1. Синтезен графички приказ за заштитените добра;
2. Синтезен графички приказ за незаштитените добра;
3. Синтезен графички приказ на добрата од точка 1 и 2 на овој став;
4. Одделни графички прикази за заштитените добра по видови;

5. Одделни графички прикази за незаштитените добра по видови;
6. Синтезни графички прикази по видови добра од точка 4 и 5 на овој став.

По исклучок од став 2 на овој член, ако на подрачјето на опфатот се наоѓаат повеќе од десет археолошки наоѓалишта од различен вид, за нив можат да се изработат и посебни графички прикази, особено:

1. Синтезен графички приказ за заштитени археолошки наоѓалишта;
2. Синтезен графички приказ за незаштитени археолошки наоѓалишта;
3. Синтезен графички приказ за археолошките наоѓалишта од точка 1 и 2 на овој став.

За инвентаризацијата во смисла на став 2 и 3 на овој член се изработуваат најмалку три графички прикази, освен кога со инвентаризацијата на подрачјето на опфатот се опфатени помалку од десет заштитени и/или незаштитени добра. Во таков случај се изработува само еден синтезен графички приказ од став 2 точка 1, 2 или 3 на овој член.

Член 23

Анализите поврзани со оценката на состојбата во смисла на член 9 на овој правилник, без оглед на видот на основите, се засноваат на темелни, интердисциплинарни, мултидисциплинарни и компаративни проучувања.

Резултатите од анализите од став 1 на овој член, во текстуалниот приказ на основите се прикажуваат описно, во обем што соодветствува на видот на основите.

За резултатите од анализите прикажани во смисла на став 2 на овој член се изработуваат соодветен вид и број на графички прикази, особено:

1. Синтезен графички приказ за фазите на историскиот развој;
2. Синтезен графички приказ за постојната состојба;
3. Синтезен графички приказ за потребите, потенцијалите и можностите;
4. Одделни графички прикази по видови и/или типови анализи.

При графичката обработка на анализите од став 1 на овој член приоритет имаат графичките прикази што се однесуваат на:

1. Функцијата на добрата (изворна, односно поранешна, сегашна и потенцијално нова функција);
2. Причините за пропаѓањето односно оштетувањето или уништувањето на добрата;
3. Степенот на зачуваност на добрата, вклучувајќи ја зачуваноста на автентичноста;
4. Идентификацијата на отворените простори и зелените површини (постојни и идни);
5. Површините предвидени за градење и соодветно уредување на просторот.

За резултатите од анализите во смисла на став 3 и 4 на овој член се изработуваат најмалку осум графички прикази.

Член 24

Физичката состојба и зачуваноста на добрата, како елемент на анализата на постојната состојба во смисла на член 9 став 3 точка 1 на овој правилник, се класифицираат во следните четири степени:

1. Добра;
2. Средна;
3. Лоша;
4. Урнатица.

Степените на зачуваност од став 1 на овој член се обработуваат:

1. Во текстуалниот приказ на основите: описно, во обем што е сообразен со видот на основите, како и со видот, содржината и состојбата на добрата;
2. Во графичкиот приказ на основите: преку еден или повеќе синтезни и/или одделни графички прикази по видови добра или според нивниот заштитен статус.

За физичката состојба и степенот на зачуваност на добрата се изработува најмалку еден синтезен графички приказ во смисла на член 23 став 4 точка 3 на овој правилник и став 2 точка 2 на овој член.

Член 25

Причините за пропаѓање односно оштетување или уништување на добрата, како елемент на анализата на постојната состојба во смисла на член 9 став 3 точка 1 на овој правилник, се класифицираат во следните четири групи:

1. Група А – причини поврзани со природни појави, особено земјотреси, лизгање на земјиштето, поплави и слично;
2. Група Б – причини поврзани со структурата на градбите, особено употребени градежни материјали, систем на конструкција, инфраструктура и слично;
3. Група В – причини поврзани со историскиот, економскиот и социјалниот развој, особено иселување, доселување, осиромашување на населението и слично;
4. Група Г – причини поврзани со деструктивни активности на човекот, особено војни и други вооружени судири, пожари, загадување, неконтролирана и противправна градба и слично.

Ако за пропаѓањето односно оштетувањето или уништувањето на добрата постојат две или повеќе групи причини од став 1 на овој член, во таков случај се обработува и прикажува секоја од тие групи причини.

За причините за пропаѓање односно оштетување или уништување на добрата се изработува најмалку еден синтезен графички приказ во смисла на член 23 став 4 точка 2 на овој правилник и став 2 на овој член.

Член 26

Проценката на влијанијата, како елемент на оценката на состојбата во смисла на член 9 став 1 точка 4 и став 5 на овој правилник, по правило, се обработува само во текстуалниот приказ на основите.

Член 27

При валоризацијата во смисла на член 10 став 1 точка 1 и став 2 на овој правилник се проценуваат вредностите на самите добра и вредностите на средината односно подрачјето каде добрата се наоѓаат.

Вредности на добрата во смисла на став 1 на овој член се сметаат особено: археолошките, етнолошките, историските, уметничките, архитектонските, урбанистичките, амбиенталните, техничките, социолошките и други слични научни или културни вредности.

Вредности на средината односно подрачјето во смисла на став 1 на овој член се сметаат културно-историските, социо-економските и употребните вредности на средината односно подрачјето.

Кај основите за урбанистичките планови, особено за деталните урбанистички планови, покрај вредностите од став 2 на овој член, а во рамките на вредностите од став 3 на овој член, се проценуваат особено архитектонските, инфраструктурните и функционалните вредности на урбаната структура којашто припаѓа на самото конкретно добро, а според своите вредности инаку не би заслужувала да биде третирана.

Во случаите од став 4 на овој член се прави проценка за тоа до кој степен постојните објекти, инфраструктурата и отворените простори придонесуваат за историскиот изглед на јадрото, односно дали урбаните структури:

1. Имаат некаков придонес во историскиот амбиент;
2. Се неутрални во поглед на историскиот амбиент;
3. Се некомпатибилни со историскиот амбиент.

Заштитниот статус при валоризацијата во смисла на член 10 став 2 на овој правилник се определува со оглед на степенот на истраженост на добрата, расположивите податоци и документацијата за нив и со оглед на целта и правното дејство на заштитата.

Со валоризацијата во смисла на став 6 на овој член можат да бидат опфатени сите или само дел од недвижните добра содржани во инвентарот од член 8 став 1 точка 2 на овој правилник.

Обемот на валоризацијата во смисла на став 7 на овој член се определува во зависност од објективните можности за спроведување на соодветните постапки за воспоставување на заштитата во првата година од примената на планот за кој се подготвуваат основите.

Видот и бројот на графичките прикази за валоризацијата се сообразуваат со оние за инвентаризацијата и категоризацијата од член 22 и 28 на овој правилник, со тоа што се изработува најмалку еден синтезен графички приказ за валоризација на незаштитените добра.

Член 28

Податоците за категоризацијата во смисла на член 10 став 1 точка 2 и став 3 на овој правилник се обработуваат одделно за:

1. Категоризацијата според значењето на добрата;
2. Категоризацијата според загрозеноста на добрата.

Предмет на категоризацијата во смисла на став 1 точка 1 на овој член се:

1. Некатегоризираниите добра со статус на културно наследство односно заштитените добра, чија категоризација според значењето не е завршена во постапката за нивна ревалоризација;
2. Незаштитените добра чија валоризација во смисла на член 27 на овој правилник подразбира нивно прогласување како културно наследство од особено значење или како значајно културно наследство.

Предмет на категоризацијата во смисла на став 1 точка 2 на овој член се:

1. Заштитените добра од сите видови и статусни категории, за кои не е извршена категоризација според загрозеноста;
2. Незаштитените добра чија валоризација во смисла на член 27 на овој правилник подразбира и нивно прогласување или непрогласување како културно наследство во опасност.

При обработката на податоците за категоризацијата, покрај податоците за добрата од став 2 и 3 на овој член, се имаат предвид и податоците за добрата што веќе се категоризирани.

Видот и бројот на графичките прикази за категоризацијата се сообразуваат со оние за валоризацијата од член 27 на овој правилник, со тоа што се изработуваат најмалку по еден синтезен графички приказ за категоризациите од став 1 точка 1 и 2 на овој член.

Член 29

Податоците за ревалоризацијата во смисла на член 10 став 1 точка 3 и став 4 на овој правилник, по правило, се обработуваат само во текстуалниот приказ на основите, освен во случај кога е потребно да се направи графички приказ на промените во поглед на границите на добрата и / или нивните контактни зони.

Член 30

Режимот на заштита во смисла на член 10 став 1 точка 4 и став 5 на овој правилник се обработува за добрата опфатени со валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата во смисла на член 27, 28 и 29 на овој правилник.

Режимот на заштита се определува според видот и категоријата, односно заштитниот статус на добрата, како и според потребите и можностите на заедницата.

Режимот на заштита се определува за заштитеното подрачје во целина, без оглед на големината на самото добро и неговите контактни зони.

Определувањето на режимот на заштита во смисла на став 2 и 3 на овој член се состои во разработка на режимот на заштита утврден со актот за заштита.

Разработката на режимот на заштита во смисла на став 4 на овој член се состои од утврдување на:

1. Општи насоки за заштита;
2. Зони на заштита;
3. Степени на заштита.

Општите насоки од став 5 точка 1 на овој член се разработуваат во основите за просторните планови, а се однесуваат на активности што имаат за цел, особено:

1. Да се подобри состојбата на споменичкото наследство во подрачјето на опфатот;
2. Да се обезбеди развојна рамка на заштитата на споменичкото наследство;
3. Да се интегрираат и балансираат да се дисперзираат можностите за развој меѓу различни делови на подрачјето на опфатот, со почитување и одржување на интегритетот на споменичкото наследство;
4. Да се идентификуваат приоритетните локации каде што интегрираната заштита може целосно да се примени;
5. Да се дефинира заштитата на археолошките наоѓалишта при преземањето на инфраструктурни и слични инвестициони зафати;
6. Да се креира план за управување со заштитените подрачја.

Зоните и степените на заштита од став 5 точка 2 и 3 на овој член се разработуваат во основите за урбанистичките планови.

Во рамките на едно заштитено подрачје можат да се утврдат повеќе зони на заштита, особено:

1. Зона на строга заштита односно посебна заштита;
2. Зона на ограничена заштита односно гарантирана заштита;
3. Зона без дејство на заштитата.

Зона на строга заштита односно посебна заштита во смисла на став 8 точка 1 на овој член се определува за дел од заштитено подрачје на кое се наоѓа еден или повеќе споменици, споменичка целина или културен предел од категоријата – културно наследство од особено значење или резервирана археолошка зона.

Зона на ограничена заштита односно гарантирана заштита во смисла на став 8 точка 2 на овој член се определува за дел од заштитено подрачје на кое се наоѓа еден или повеќе споменици, споменичка целина или културен предел од категоријата-значајно културно наследство, добро под привремена заштита или контактна зона.

Зона без дејство на заштитата во смисла на став 8 точка 3 на овој член е дел од заштитеното подрачје што се изема од режимот на заштита поради поголеми нарушувања на интегритетот на заштитеното подрачје.

Во зоните на заштита од став 9 на овој член се применува режим на заштита од прв степен.

Во зоните на заштита од став 10 на овој член, со исклучок на контактните зони, се применува режим на заштита од втор степен.

Во контактните зони како вид зони на заштита се применува режим на заштита од трет степен.

Режимот на заштита од прв степен во смисла на став 12 на овој член подразбира минимални интервенции врз заштитените добра, сведени првенствено на одржување или ситни поправки на објектите и отворените простори, како и конзервација на архитектонски детали. Во резервираните археолошки зони можат да се преземаат само дејствија за одржување и обезбедување на зоните. Ревитализацијата кај овој степен на заштита подразбира првенствено задржување на постојните функции, а воведувањето нови функции се сообразува според можностите на зоната.

Режимот на заштита од втор степен во смисла на став 13 на овој член подразбира зачувување на изворната состојба, а конзерваторските интервенции да не бидат во спротивност со целите на заштитата и изворниот карактер на добрата. Постојната урбана структура (изградена и неизградена) се адаптира за тековните потреби и нови функции, користејќи ги архитектонските карактеристики на добрата. Интервенциите главно се однесуваат на адаптација на ентериерот, а екстериерот односно фасадите на објектите се зачувуваат. Празните локации можат да се наменат за градба на нови објекти со оригинален архитектонски израз, сообразен со карактерот на зоната.

Режимот на заштита од трет степен во смисла на став 14 на овој член подразбира ограничувања во поглед на габаритот и катната височина на објектите во контактната зона, како и прилагодување на архитектонскиот израз кон наследената архитектура.

За едно заштитено подрачје по правило се применуваат различни степени на заштита.

Графичката обработка на режимот на заштита подразбира изработка на синтезни и посебни графички прикази, сообразени со оние за валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата во смисла на член 27, 28 и 29 на овој правилник.

Одредбите од ставовите 3-19 на овој член соодветно се применуваат и за незаштитените добра предвидени за заштита.

Член 31

Посебните мерки на заштита во смисла на член 10 став 1 точка 5 и став 6 на овој правилник, по правило, се обработуваат само во текстуалниот приказ на основите.

Видот и бројот на мерките од став 1 на овој член, како и обемот на нивната обработка се определуваат во зависност од видот на основите и природата на самите мерки.

Член 32

Насоките и параметрите од член 11 на овој правилник се обработуваат во зависност од видот и целта на основите, како и природата, статусот и режимот на заштита на самите добра.

Член 33

Основите се изработуваат и оформуваат во еден или повеќе томови, во зависност од обемот на граѓата што се обработува и начинот на обработката.

Основите се изработуваат и заверуваат во пет еднообразни примероци.

Основите се изработуваат и во електронска форма.

IV – ЗАВРШНА ОДРЕДБА

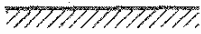
Член 34

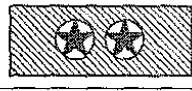
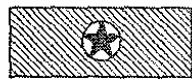
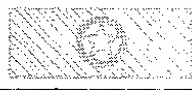
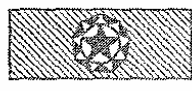
Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

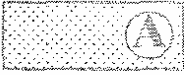
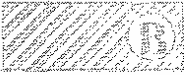
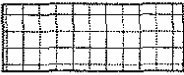
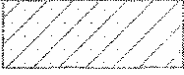
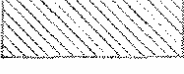
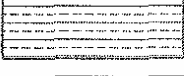
Бр. 30-7031/5
12 декември 2005 година
Скопје

Министер за култура,
Благој Стефановски, с.р.

**ПРИЛОГ - 1: ПОСЕБНИ ОЗНАКИ И СИМБОЛИ
ЗА ГРАФИЧКА ПРЕЗЕНТАЦИЈА
НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО**

ОЗНАКА	БОЈА	ЗНАЧЕЊЕ	
	ЦРВЕНА (12)	ГРАНИЦИ НА ЗАШТИТЕНО ПОДРАЧЈЕ	
	ЦРВЕНА (12)	ГРАНИЦИ НА ЗАШТИТЕНО ДОБРО	
	ПОРТОКАЛОВА (30)	ГРАНИЦА НА КОНТАКТНА ЗОНА	
	ЦРВЕНА (12)	ЗАШТИТЕНИ ДОБРА (КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО)	
	ПОРТОКАЛОВА (30)	НЕЗАШТИТЕНИ ДОБРА КОИ ЗАСЛУЖУВААТ ДА БИДАТ СТАВЕНИ ПОД ЗАШТИТА	
	ЦРВЕНА (12)	ЗАШТИТЕНИ АРХЕОЛОШКИ НАОЃАЛИШТА	
	ПОРТОКАЛОВА (30)	НЕЗАШТИТЕНИ АРХЕОЛОШКИ НАОЃАЛИШТА	
ВИДОВИ НА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ПО ВИДОВИ И ГРУПИ			
	ЦРВЕНА (12)	ВИД	СПОМЕНИК
	ЦРВЕНА (12)	ГРУПА	ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ
	ЦРВЕНА (12)	ГРУПА	ЦИВИЛНИ ОБЈЕКТИ
	ЦРВЕНА (12)	ГРУПА	ВОЕНИ ОБЈЕКТИ
	ЦРВЕНА (12)	ГРУПА	ГРОБНИ ОБЈЕКТИ

ОЗНАКА	БОЈА	ЗНАЧЕЊЕ	
ВИДОВИ НА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ПО ВИДОВИ И ГРУПИ			
	СИНА (172)	ВИД	СПОМЕНИЧКА ЦЕЛИНА
	СИНА (172)	ГРУПА	НАСЕЛЕНИ МЕСТА
	СИНА (172)	ГРУПА	СПОМЕНИЧКИ ЦЕЛИНИ СО РАЗЛИЧНА НАМЕНА
	ЗЕЛЕНА (74)	ВИД	КУЛТУРЕН ПРЕДЕЛ
	ЗЕЛЕНА (74)	ГРУПА	КУЛТИВИРАНИ ПОДРАЧЈА
	ЗЕЛЕНА (74)	ГРУПА	ДРУГИ КУЛТУРНИ ПРЕДЕЛИ
КАТЕГОРИИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (СПОРЕД ЗНАЧЕЊЕ)			
	ЦРВЕНА (12)	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ОД ИСКЛУЧИТЕЛНО ЗНАЧЕЊЕ	
	ЦРВЕНА (12)	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ОД ГОЛЕМО ЗНАЧЕЊЕ	
	ЦРВЕНА (12)	ЗНАЧАЈНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	
КАТЕГОРИИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (СПОРЕД ЗАГРОЗЕНОСТА)			
	ОКЕР (31)	ДОБРО ПОД ПРИВРЕМЕНА ЗАШТИТА	
	ОКЕР (31)	РЕЗЕРВИРАНА АРХЕОЛОШКА ЗОНА	
	ВИОЛЕТОВА (210)	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ВО ОПАСНОСТ	
	ЗЕЛЕНА (90)	НЕЗАГРЗЕНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	

ОЗНАКА	БОЈА	ЗНАЧЕЊЕ
ПРИЧИНИ ЗА ПРОПАЃАЊЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО		
	ЗЕЛЕНА (90)	ГРУПА А - ПОВРЗАНИ СО ПРИРОДНИ ПОЈАВИ
	СИНА (172)	ГРУПА Б - ПОВРЗАНИ СО СТРУКТУРАТА НА ГРАДБАТА
	ОКЕР (31)	ГРУПА В - ПОВРЗАНИ СО ИСТОРИСКИОТ, ЕКОНОМСКИОТ И СОЦИЈАЛНИОТ РАЗВОЈ
	ЦРВЕНА (12)	ГРУПА Г - ПОВРЗАНИ СО ДЕСТРУКТИВНИ АКТИВНОСТИ НА ЧОВЕКОТ
РЕЖИМ НА ЗАШТИТА		
	ЦРВЕНА (12)	ЗОНА НА СТРОГА ЗАШТИТА (ПОСЕБНА ЗАШТИТА)
	ЦРВЕНА (20)	ЗОНА НА ОГРАНИЧЕНА ЗАШТИТА (ГАРАНТИРАНА ЗАШТИТА)
	ЗЕЛЕНА (74)	ЗОНА БЕЗ ДЕЈСТВО НА ЗАШТИТА
	РОЗЕ (11)	КОНТАКТНА ЗОНА
	ЦРВЕНА (12)	РЕЖИМ НА ЗАШТИТА ОД ПРВ СТЕПЕН
	ЦРВЕНА (20)	РЕЖИМ НА ЗАШТИТА ОД ВТОР СТЕПЕН
	ПОРТОКАЛОВА (30)	РЕЖИМ НА ЗАШТИТА ОД ТРЕТ СТЕПЕН
	ТИРКИЗ (132)	ОБЈЕКТИ КОИ ПРИДОНЕСУВААТ ВО ИСТОРИСКИОТ АМБИЕНТ
	ОКЕР (31)	ОБЈЕКТИ КОИ СЕ НЕУТРАЛНИ ВО ПОГЛЕД НА ИСТОРИСКИОТ АМБИЕНТ
	ВИОЛЕТОВА (210)	ОБЈЕКТИ КОИ СЕ НЕКОМПАКТИБИЛНИ СО ИСТОРИСКИОТ АМБИЕНТ